

Олга Павковић*

Институт за политичке студије, Београд

БЕЗБЕДНОСНИ АСПЕКТИ ИНИЦИЈАТИВЕ ПОЈАС И ПУТ**

Сажетак

Циљ овог рада је представљање кинеске иницијативе Појас и пут из угла теорије о геоекономији која претпоставља да силе у успону користе првенствено економске инструменте за заштиту националних интереса и постизање геополитичких циљева. У раду је описан начин на који Народна Република Кина употребљава иницијативу Појас и пут да би увећала своју економску моћ и безбедност кроз трговинску, инвестициону, финансијску, монетарну и енергетску политику. Такође, наведени су главни узроци због којих је Појас и пут покренут, као и могући проблеми који прате имплементацију овог пројекта.

Кључне речи: *иницијатива Појас и пут, Народна Република Кина, безбедност, геоекономија, трговина, инвестиције, енергетска политика*

Иницијатива *Појас и пут* као тема је у фокусу научне јавности од 2013. године, када је председник Народне Републике Кине Си Ђинпинг (*Xi Jinping*) свету представио нову кинеску развојну стратегију. Током посете Казахстану 2013. године, Ђинпинг је предложио стварање Економског појаса „Пут свиле“ (*The Silk Road Economic Belt*), а приликом посете Индонезији исте године он је најавио и Поморски Пут свиле 21. века (*The 21st Century Maritime Silk Road*).¹ Према званичном документу кинеске Националне комисије за раз-

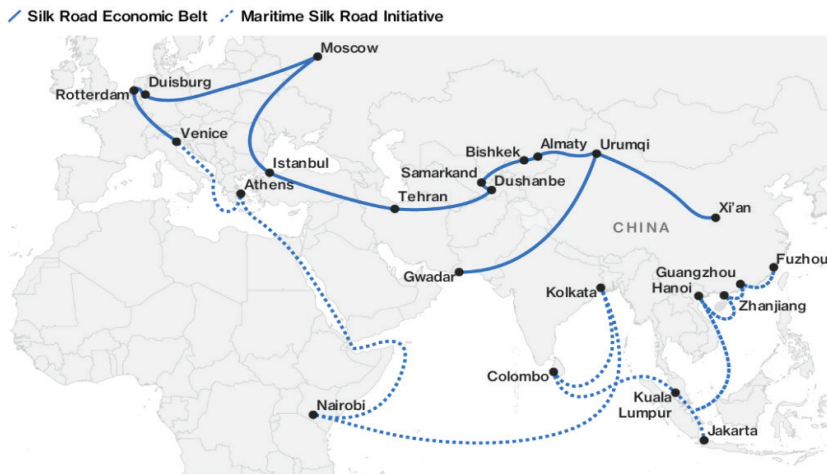
* Контакт: olga.pavkovic@ips.ac.rs

** Овај рад је настао у оквиру пројекта „Демократски и национални капацитети политичких институција Србије у процесу међународних интеграција“ (бр. 179009), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

1) Dragana Mitrović, “China’s Belt and Road Initiative: Connecting and Transforming Initiative”, у зборнику: *The Belt and Road Initiative in the Global Arena: Chinese and European Perspectives* (прир. Yu Cheng, Lilei Song, Lihe Huang), Palgrave Macmillan, UK, 2017, стр. 17.

вој и реформу, *Визија и акције за заједничку изградњу Економског појаса „Пут свиле“ и Поморског пута свиле за 21. век (Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road)*, Економски појас „Пут свиле“ би требало да повеже „Кину са Централном Азијом, Русијом и Европом (Балтиком); Кину са Персијским заливом и Средоземним морем кроз Централну и Западну Азију; и Кину са Јужном Азијом, Југоисточном Азијом и Индијским океаном“.² Поморски Пут свиле 21. века ће имати две руте, једну која иде од кинеске обале преко Јужнокинеског мора и Индијског океана до Европе и другу, која иде од кинеске обале преко Јужнокинеског мора до јужног Пацифика.³ Поред наведених пројеката, који заједно чине иницијативу *Појас и пут*,⁴ најављено је и оснивање Азијске инфраструктурне инвестиционе банке (*АИВ – Asian Infrastructure Investment Bank*) путем које би овај подухват био финансиран и која има циљ да продуби регионалну финансијску интеграцију.⁵ На следећој слици приказан је правац простирања Економског појаса „Пут свиле“ и Поморског Пута свиле 21. века.

Слика 1. Економски појас „Пут свиле“ и Поморски Пут свиле 21. века



Извор: David Tweed, *China's New Silk Road*, Bloomberg Quick Take, 2018.⁶

2) *Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road*, National Development and Reform Commission, Ministry of Foreign Affairs, and Ministry of Commerce of the People's Republic of China, 2015, Internet, http://en.ndrc.gov.cn/newsrelease/201503/t20150330_669367.html, 17/08/2018.

3) Исто.

4) Првобитан назив иницијативе је био Један појас – један пут.

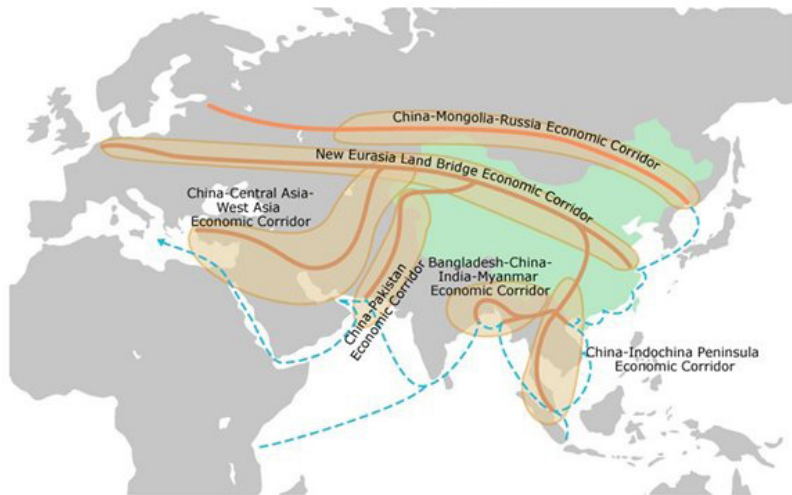
5) Dragana Mitrovic, "China's Belt and Road Initiative: Connecting and Transforming Initiative", нав. дело, стр. 18.

6) David Tweed, *China's New Silk Road*, Bloomberg Quick Take, 2018, Internet, <https://www.>

Појас и пут представља један од највећих пројеката у 21. веку, како по броју земаља и површини територије које обухвата, тако и по својој природи. Иницијатива би требало да обухвати преко 65 земаља, чији је удео у светском БДП-у 30%, у којима живи 62% светске популације и на чијем располагању стоји 75% енергетских резерви.⁷ Овај мега-пројекат би требало да омогући развој транспортне инфраструктуре (путеви, железнице и луке), развој енергетске инфраструктуре (електрична мрежа, нафтоводи и гасоводи, терминали за течни нафтни гас, нуклеарни реактори, обновљиви извори енергије итд.) и развој информационе инфраструктуре.⁸ У оквиру иницијативе планирано је шест економских коридора који ће повезати Кину са остатком Азије, Европом и Африком: Нови евроазијски копнени мост, Кина-Монголија-Русија, Кина-Централна Азија-Западна Азија, Кина-Индокинеско полуострво, Кина-Пакистан и Бангладеш-Кина-Индија-Мијанмар (слика 2).

Слика 2. Иницијатива Појас и пут: шест економских коридора који се простиру Азијом, Европом и Африком

The Belt and Road Initiative: Six Economic Corridors Spanning Asia, Europe and Africa



Извор: *The Belt and Road Initiative*, Hong Kong Trade Development Council, 2018.⁹

bloomberg.com/quicktake/china-s-silk-road, 30/09/2018.

- 7) *Belt and Road Initiative*, The World Bank, Internet, <https://www.worldbank.org/en/topic/regional-integration/brief/belt-and-road-initiative>, 14/08/2018.
- 8) Dragana Mitrovic, "China's Belt and Road Initiative: Connecting and Transforming Initiative", нав. дело, стр. 19-20.
- 9) *The Belt and Road Initiative*, Hong Kong Trade Development Commission, 2018, Internet,

Иницијатива Појас и пут је у Кини представљена као добитна стратегија за све, пројекат који би требало да повећа степен економског развоја и сарадње између укључених држава.¹⁰ Међутим, у литератури је заступљено схватање да Кина овом иницијативом покушава да оствари и друге циљеве спољне политике, који ће бити описани у овом раду.

УПОТРЕБА ГЕОЕКОНОМСКИХ ИНСТРУМЕНАТА – ПОЈАС И ПУТ

Упоредо са успоном Народне Републике Кине, питање националне безбедности је постајало све значајније, а овај концепт је добијао нове димензије и ширио се на друге секторе сем војног. У процесу редефинисања националне безбедности, посебно је наглашена потреба за укључивањем концепта економске безбедности, као „кључног стуба кинеске државне безбедности и глобалног поретка“.¹¹ Иако традиционалне претње још увек играју најзначајнију улогу у кинеском схватању националне безбедности, нове или нетрадиционалне претње такође добијају своје место у теорији и пракси.¹² У складу са тиме, Кина тежи увећању тврде моћи односно својих војних капацитета, али све више користи економску и меку моћ како би одговорила на безбедносне изазове.

Роберт Блеквил (*Robert D. Blackwill*) и Џенифер Херис (*Jennifer M. Harris*) сматрају да је Кина држава која највише користи геоекономију.¹³ Према њиховом схватању, силе у успону прво прибегавају употреби геоекономских средстава за постизање циљева спољне политике.¹⁴ Под геоекономијом се подразумева „коришћење економских инструмената за постизање и одбрану националних интереса и остваривање повољних геополитичких резултата, као и утицај економских активности других земаља на геополитичке циљеве једне државе“.¹⁵ У геоекономске инструмен-

<http://china-trade-research.hktdc.com/business-news/article/The-Belt-and-Road-Initiative/The-Belt-and-Road-Initiative/obor/en/1/1X000000/1X0A36B7.htm>, 15/08/2018.

10) *Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road*, нав. дело.

11) Richard Ghiasy, Jiayi Zhou, *The Silk Road Economic Belt: Considering security implications and EU-China cooperation prospects*, Friedrich Ebert Stiftung, Stockholm International Peace Research Institute, 2017, стр. 13.

12) May-Britt U. Stumbaum, Sun Xuefeng, “China”, у зборнику: *The Handbook of Global Security Policy* (прир. Mary Kaldor, Iavor Rangelov), Willey Blackwell, 2014, стр. 373.

13) Robert D. Blackwill, Jennifer M. Harris, *War by Other Means: Geoeconomics and Statecraft*, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts London, England, 2016, стр. 93.

14) Исто, стр. 34.

15) Исто, стр. 20.

те се убрајају трговинска политика, инвестициона политика, економске и финансијске санкције, инострана помоћ, финансијска и монетарна политика, сајбер напади и енергетска политика.¹⁶

Са кинеске тачке гледишта, ова иницијатива би требало да послужи остварењу следећих циљева: „а) одржању кинеске националне економске безбедности, б) јачању енергетске безбедности кроз стварање алтернативних рута, в) унапређењу безбедности граница кроз развој западних региона Кине, г) борби против „три зла“ [тероризам, сепаратизам и верски екстремизам] у земљи и иностранству кроз економски развој и редистрибуцију богатства, д) ублажавању геополитичких махинација у којима предњаче САД, ђ) изградњи новог међународног дискурса и новог међународног безбедносног поретка који повећава свеобухватну кинеску моћ“.¹⁷ Иницијатива Појас и пут обухвата више геоекономских инструмената који би требало да омогуће поменуте циљеве односно да повећају безбедност и моћ ове државе. Најизраженији инструменти којима се Кина служи су у том контексту: трговинска и инвестициона политика, финансијска и монетарна политика и енергетска политика.

Трговинска и инвестициона политика

Појас и пут би требало да омогући Кини да оствари циљ одржавања економског раста, кроз повећање трговине и инвестиција у региону. Кина се од 2012. године суочава са успоравањем економског раста, стањем које се међу кинеским званичницима назива „нова нормалност“ (*new normal*), а које је повезано са постојањем производних вишкова и прекомерних девизних резерви.¹⁸ Иако је успела да заузме прво место на светској листи према БДП у паритету куповне моћи, Кина и даље не може да се мери са другим економским силама по животном стандарду, будући да је БДП по глави становника и даље мањи од 10.000 америчких долара.¹⁹ Другим речима, Кина вероватно неће успети да избегне замку средњег дохотка, тј. њен раст ће се усталити на одређеном нивоу, па ће бити

16) Исто, стр. 49.

17) Richard Ghiasy, Jiayi Zhou, *The Silk Road Economic Belt: Considering security implications and EU-China cooperation prospects*, нав. дело, стр. 5.

18) Yong Wang, “Offensive for defensive: The Belt and Road Initiative and China’s new grand strategy”, *The Pacific Review*, Routledge, TaylorFrancis Group, Vol. 29, Number 3, 2016, стр. 457.

19) *China’s GDP per capita 1960–2018*, Trading Economics, Internet, <https://tradingeconomics.com/china/gdp-per-capita>, 14/08/2018.

немогуће да пређе у категорију високог дохотка.²⁰ Дакле, након економске кризе 2008–2009. године, Кина бележи све мање стопе раста БДП-а,²¹ а према ММФ-у, оне ће убудуће бити све умереније.²² Овај тренд је створио велики проблем за Комунистичку партију Кине и *de facto* једнопартијску државу на чијем је она челу. Постало је јасно да ће Кини убрзо бити потребан нови модел развоја, који ће наставити да покреће домаћу привреду, али и „нову рунду отварања према свету“.²³

Према Вангу (*Yong Wang*), Кина има проблем производних вишкова пре свега због своје радно-интензивне привреде, нарочито у тешкој индустрији, али и у младим индустријама са високом додатом вредношћу у енергетском сектору.²⁴ Зато се јавила потреба за новим тржиштима, како за пласирање кинеских производа и полупроизвода, тако и за инвестирање акумулираног капитала (Кина има највеће залихе девизних и резерви у злату на свету²⁵). Као један од главних узрока за покретање Појаса и пута Халгрена (*Henrik Hallgren*) и Гјаси (*Richard Ghiasy*) виде „одржавање кинеског економског бума и побољшање економске безбедности Кине кроз стварање нових тржишта у иностранству и диверзификацију тржишне зависности“.²⁶ У документу *Визије и акције за заједничку изградњу Економског појаса „Пут свиле“ и Поморског Пута свиле 21. века*, неометана трговина је представљена као један од пет главних циљева иницијативе, а у оквиру овог циља наведени су и прилив и одлив капитала, тј. инвестиције.²⁷

Међутим, иако Појас и пут представља начин за одржање економског раста, ова иницијатива није ограничена само на економске циљеве, већ би требало да омогући Кини да оствари и

20) Види: Pol Gregori, Robert Stuart, *Globalna ekonomija i njeni ekonomski sistemi*, Ekonomski fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2015, стр. 425-474.

21) *GDP growth (annual %)*, The World Bank, 2018, Internet, <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=CN>, 18/08/2018.

22) *China's Economic Outlook in Six Charts*, International Monetary Fund, 2018, Internet, <https://www.imf.org/en/News/Articles/2018/07/25/na072618-chinas-economic-outlook-in-six-charts>, 28/08/2018.

23) Balázs Sárvari, Anna Szeidovitz, “Political Economics of the New Silk Road”, у зборнику: *The Belt and Road Initiative in the Global Arena: Chinese and European Perspectives* (прир. Yu Cheng, Lilei Song, Lihe Huang), Palgrave Macmillan, UK, 2017, стр. 117.

24) Yong Wang, “Offensive for defensive: The Belt and Road Initiative and China's new grand strategy”, нав. дело, 457.

25) *The World Factbook*, Central Intelligence Agency, 2018, Internet, https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/print_ch.html, 15/08/2018.

26) Henrik Hallgren, Richard Ghiasy, “Security and Economy on The Belt and Road: Three Country Case Study”, *SIPRI Insights on Peace and Security*, Stockholm International Peace Research Institute, No. 2017/4, December 2017, стр. 2.

27) *Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road*, нав. дело.

одређене геополитичке циљеве. У тренутку када је настала идеја о покретању овог пројекта, она је представљала одговор на америчку политику према Источној Азији. Према Јонгу Вангу, овај пројекат је покренут услед комбинованог притиска успоравања економије са којим се Кина суочава, Обамина стратегије *Pivot to East Asia* и погоршања односа са суседним земљама после кризе 2008–2009. године.²⁸ Обамина стратегија је подразумевала мање ангажовање на Блиском истоку и веће присуство у Источној Азији, као једном од највећих тржишта у настајању. Ванг сматра да је Обамина стратегија ребалансирања у Азији била усмерена ка стварању чвршћег упоришта у земљама са којима Кина има територијалне спорове.²⁹ То је свакако допринело експанзији идеје о Појасу и путу, јер је схваћено као хегемонистичка тежња САД.

Кина је користила иницијативу да осигура трговинске односе са другим земљама, као одговор на изостанак њеног укључивања у поједине регионалне трговинске аранжмане.³⁰ Овде се мисли на ТПП (*TTP – Transpacific Partnership*) и ТТИП (*TTIP – Transatlantic Trade and Investment Partnership*), две иницијативе САД које су планиране у Азији у оквиру Обамина стратегије, и које су искључиле Кину.³¹ Као одговор на већу америчку улогу у Азији, председник Ћинпинг је 2014. године предложио „Нови азијски концепт безбедности“ односно стратегију безбедности која почива на већој регионалној сарадњи – „на азијском је народу да води послове Азије, решава азијске проблеме и одржава безбедност Азије“.³² Поред тога, Ћинпинг је издвојио развој као кључну тачку за решавање регионалних безбедносних претњи и представио га као основу безбедности.³³ То је у складу са схватањем о „економској бази“ регионалне и међународне безбедности о којој говоре Гјаси и Жоу (*Jiayi Zhou*),³⁴ а које се уклапа и у идеолошку матрицу Комунистичке партије Кине. Појас и пут би у овом контексту требало да пружи основ за веће регионално повезивање, тачније за стварање

28) Yong Wang, “Offensive for defensive: the belt and road initiative and China’s new grand strategy”, нав. дело, стр. 455.

29) Исто, стр. 458.

30) Chi Lo, “China’s Silk Road Strategy”, *International Economy*, Fall 2015, стр. 54.

31) Исто, стр. 71.

32) “In the final analysis, it is for the people of Asia to run the affairs of Asia, solve the problems of Asia and uphold the security of Asia.” *New Asian Security Concept For New Progress in Security Cooperation*, Remarks at the Fourth Summit of the Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia by H.E. Xi Jinping, President of the People’s Republic of China, Shanghai Expo Center, 21 May 2014, Internet, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1159951.shtml, 17/08/2018.

33) Исто.

34) Richard Ghiasy, Jiayi Zhou, *The Silk Road Economic Belt: Considering security implications and EU-China cooperation prospects*, нав. дело, стр. 13.

односа међузависности између држава региона. Према Халгрену и Гјасију, стварање „дубље безбедносне сарадње у Азији коју покрећу економска сарадња и међузависност“ спада у главне циљеве Појаса и пута.³⁵

Иако су оба америчка пројекта у међувремену пропала, са администрацијом председника Доналда Трампа дошло је до још веће кризе у односима са Америком која је оличена у трговинском рату. Зато се може претпоставити да ће у оквиру Појаса и пута Кина тражити и нове трговинске аранжмане са државама у које улаже. Кина обезбеђује највише финансијских средстава за спровођење иницијативе и биће потписница већине трговинских споразума, што јој отвара могућност убеђивања, али и принуде у односу на државе које су примаоци инвестиција или трговински партнери. У складу са тиме, као важан циљ Појаса и пута и услов имплементације овог пројекта, у поменутом документу Националне комисије за развој и реформу, наведена је и координација политика.³⁶ Појас и пут би требало да увећа економску моћ Кине, тако што ће повећати регионалну трговину и инвестиције, а Кина ће бити у центру ових трансакција. Инвестициона политика је нарочито важна као геоекономски инструмент за Кину, с обзиром на велики утицај Комунистичке партије на предузећа у државном власништву (*SOEs – State Owned Enterprises*), која имају велики удео у кинеским страним директним инвестицијама.³⁷ Као један од главних циљева председника Ђинпинга, Чи Ло (*Chi Lo*) види везивање регионалног просперитета са Кином, при чему је она стављена у центар економског развоја, односно стварање тзв. сино-центричног поретка.³⁸ На 19. националном конгресу Комунистичке партије Кине у октобру 2017. године, иницијатива Појас и пут је унета у Устав партије, што указује на њен политички значај.³⁹

Кина покушава да се прилагоди савременим глобализацијским токовима и да прошири своје тржиште за извоз, нарочито у контексту повећаног протекционизма САД за време администрације Доналда Трампа, који намеће такву потребу. Поред тога, тачно је да Кина треба да пронађе начин да уложи акумулирани капитал и да је Појас и пут један од начина да се то спроведе у дело, али није

35) Henrik Hallgren, Richard Ghiasy, "Security and Economy on The Belt and Road: Three Country Case Study", нав. дело, стр. 2.

36) *Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road*, нав. дело.

37) Robert D. Blackwill, Jennifer M. Harris, *War by Other Means: Geoeconomics and Statecraft*, нав. дело, стр. 54.

38) Chi Lo, "China's Silk Road Strategy", нав. дело, стр. 55.

39) "Belt and Road" incorporated into CPC Constitution, Xinhua, 2017, Internet, http://www.xinhuanet.com/english/2017-10/24/c_136702025.htm, 15/08/2018.

јасно како ће улагање у сиромашне државе, нарочито у Централној Азији или Африци, бити исплативо, нарочито када се узме у обзир природа пројеката који су у плану (углавном инфраструктурни, односно путеви, мостови, пруге и сл. који представљају јавна добра). Постоји велика могућност да кинески инвестициони пројекти створе велике дугове и за државе региона и за саму Кину. Поред економских, имплементација Појаса и пута носи и друге ризике. Пре свега, у државама дуж новог Пута свиле може доћи до протеста и насиља који би угрозили инфраструктурне пројекте, а безбедносну претњу представљају и „корупција, организовани криминал, ограничени институционални и хумани капитал, недостатак одговорности“.⁴⁰ У таквим условима не може се гарантовати да ће економски аранжмани бити спроведени у дело, а њихово неиспуњавање представљало би економски и политички трошак за Кину.

Финансијска и монетарна политика

Постојећи међународни финансијски систем, који се базира на институцијама насталим у Бретонвудсу 1944. године, Међународном монетарном фонду и Међународној банци за обнову и развој (Светској банци), није се мењао у складу са променама у економској моћи држава у савременом добу. С обзиром да међународне финансијске институције нису реформисане кад је Кина постала једна од највећих економских сила, већ у њима и даље доминацију имају Сједињене Америчке Државе, оваква структура не одражава њене интересе, као ни интересе других земаља у развоју. Према Митровић, „опозиција из Вашингтона је опструисала поделу моћи (power sharing)“ и натерала Кину да тражи други начин за светску владавину.⁴¹

У том контексту група аутора говори о могућности новог глобалног финансијског поретка који више не би био концентрисан око САД. Они сматрају да је „Кина трећа земља у историји, после Уједињеног краљевства и САД, која има потенцијал да води и обликује глобални систем финансија и трговине“.⁴² Стубови новог финансијског система би требало да буду управо међународне економске институције које Кина развија последњих година – Азијска инфра-

40) Richard Ghiasy, Jiayi Zhou, *The Silk Road Economic Belt: Considering security implications and EU-China cooperation prospects*, нав. дело, стр. 21.

41) Dragana Mitrovic, “China’s Belt and Road Initiative: Connecting and Transforming Initiative”, нав. дело, стр. 18.

42) Sit Tsui, Erebos Wong, Lau Kin Chi, Wen Tiejun, “One Belt, One Road: China’s Strategy for a New Global Financial Order”, *Monthly Review*, vol. 68, Number 8, 2017, стр. 38.

структурна инвестициона банка, БРИКС Нова развојна банка, Фонд Пута Свице и друге.⁴³ Према схватању аутора, оне представљају контражеу западним економским институцијама попут ММФ-а, Светске Банке и Европске централне банке који доминирају глобалним финансијским поретком.⁴⁴ Појас и пут представља начин да Кина развије мрежу сопствених финансијских институција, које су званично отворене за све државе, али ће највише оснивачког капитала обезбедити управо она, што ће јој омогућити да диктира сопствена правила (од 50 милијарди долара оснивачког капитала готово половину је обезбедила Кина⁴⁵). Оснивање финансијских институција је важан, али не и довољан услов да дође до промена у глобалном финансијском поретку. Да би до овакве промене заиста дошло, долар би морао да буде смењен са места најзаступљеније резервне валуте, тачније, требало би да (ренминби) јуан преузме његову улогу или да се барем изједначи употреба две валуте као страних резерви.

Монетарна политика и политика девизног курса Кине представљају важан део иницијативе Појас и пут. Различити аутори се слажу у оцену да Кина користи иницијативу Појас и пут да би интернационализовала јуан. Тако Халгрен и Гјаси наводе да је један од разлога за покретање Појаса и пута „подршка интернационализацији кинеског ренминбија и преобликовање постојеће глобалне архитектуре трговине, финансија и инвестиција како би више одговарала кинеским потребама“.⁴⁶ Ипак, иако Кина покушава да интернационализује јуан, и то управо кроз Појас и пут, тај подухват неће бити лак јер је проценат трговине и инвестиција које су деномиране у јуану и даље веома мали у односу на долар. Цуи (*Sit Tsui*) и сарадници сматрају да ће јуан постати једна од најзначајнијих међународних валута, али неће успети да изазове ни долар ни евро због недостатка инвестиционог плана за стране директне инвестиције, недовољног улагања у истраживање и развој као и доминације предузећа у власништву државе.⁴⁷ Такође, чињеница да не постоји флукутирајући девизни курс штети интернационализацији јуана, с обзиром да се ова валута девалвира ради одржавања јевтинијег извоза. Поред тога, иза долара стоји стабилност и огромна економска и војна моћ САД,

43) *Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road*, нав. дело.

44) Sit Tsui, Erebus Wong, Lau Kin Chi, Wen Tiejun, “One Belt, One Road: China’s Strategy for a New Global Financial Order”, нав. дело, стр. 38.

45) Robert D. Blackwill, Jennifer M. Harris, *War by Other Means: Geoeconomics and Statecraft*, нав. дело, стр.115.

46) Henrik Hallgren, Richard Ghiasy, “Security and Economy on The Belt and Road: Three Country Case Study”, нав. дело, стр. 2.

47) Sit Tsui, Erebus Wong, Lau Kin Chi, Wen Tiejun, “One Belt, One Road: China’s Strategy for a New Global Financial Order”, нав. дело, стр. 39-40.

што му даје предност као резервне валуте. Међутим, важан показатељ значаја нових финансијских институција јесте чланство неколико западних држава, попут Уједињеног Краљевства, Немачке и Швајцарске, као и традиционалног америчког савезника Израела у Азијској инфраструктурној инвестиционој банци.⁴⁸ Иако је тешко да ће бретонвудске институције бити превазиђене у скоријем периоду, овакво позиционирање представља ударац за САД.

Кина има око 3.5 билиона долара у страним резервама којима управљају државна агенција *State Administration of Foreign Exchange* и кинески фонд сувереног богатства/суверени фонд *China Investment Corporation*.⁴⁹ Кина је 2015. године најавила да ће „рециклирати своје резерве“ кроз иницијативу Појас и пут и АИИБ.⁵⁰ Према Харисовој и Блеквилу, иако се не претпоставља да ће Кина распродати своје резерве у долару због високог степена међузависности, ипак може да доведе до промена на тржишту без нарушавања сопствених економских интереса, зато што поседује јако значајан удео америчких државних обвезница.⁵¹

Финансијска сарадња Кине и земаља на новом Путу свиле требало би да повећа интегрисаност тржишта и употребу јуана, а самим тим и значај финансијских институција иза којих стоји Кина.⁵² Међутим, Чи Ло не види Појас и пут као обнову модела развоја који је заснован на инвестицијама, већ само као начин да се успори нагли пад инвестиција док се иде ка моделу који је заснован на домаћој потрошњи.⁵³ Ауторка наглашава и потенцијалне ризике иницијативе Појас и пут за Кину. Пре свега, земље дуж Пута свиле су сиромашне и углавном неразвијене тако да би свака инвестиција у њихове привреде дошла са великим ризиком. Она такође сматра да би улагање јуана у ове земље изложило ту валуту ризику.⁵⁴ Из тога разлога Кина је потписала више споразума о девизном свопу (*swap agreement*) са овим земљама. Поједини аутори сматрају да ће девизни свопови позитивно утицати на трговину Кине са земљама са којима их потписује, мада постоје неслагања у погледу тога ко ће бити главни добитници у том процесу.⁵⁵

48) *Members and Prospective Members of the Bank*, Asian Infrastructure Investment Bank, 2018, Internet, <https://www.aiib.org/en/about-aiib/governance/members-of-bank/index.html>, 23/08/2018.

49) Robert D. Blackwill, Jennifer M. Harris, *War by Other Means: Geoeconomics and Statecraft*, нав. дело, стр. 137.

50) Исто, стр. 84.

51) Исто, стр. 85.

52) Chi Lo, “China’s Silk Road Strategy”, нав. дело, стр. 55.

53) Исто.

54) Исто, стр. 71.

55) Fan Zhang, Miaojie Yu, Jiantuo Yu, Yang Jin, “The Effect of RMB Internationalization on Belt

Енергетска политика

Према Блеквилу и Харисовој, три варијабле одређују како земља може користити енергетску политику у геополитичке сврхе: монополска моћ, монопсонска моћ (куповна моћ) и контролисање транзитних тачака.⁵⁶ Кина је највећи светски потрошач укупне енергије са 23% укупног удела, а од 2017. године и највећи увозник сирове нафте, што јој даје велику куповну моћ.⁵⁷ Огроман раст тражње за енергентима не може да буде задовољен из домаће производње која је иначе у опадању, тако да је Кини потребно да обезбеди константан прилив енергената из иностранства. Ипак, с обзиром да не контролише главне транзитне тачке, постоје сталне претње по кинеску енергетску безбедност. Према подацима Бритиш Петролиума (*British Petroleum*) проценат зависности Кине од стране нафте у 2016. години је износио 68%, што је историјски максимум.⁵⁸ Геополитички циљеви иницијативе Појас и пут су најизраженији управо у области енергетске политике. Постоји тзв. „дилема Малајског пролаза“ (*The Malacca dilemma*) јер преко овог пролаза у Кину стиже 80% енергетских ресурса, а он се налази под неформалном контролом САД.⁵⁹

За време администрације Барака Обаме (*Barack Obama*) постојао је подстицај за Кину да се укључи у одржавање равнотеже на Блиском истоку, који је за време Трампа напуштен, тако да се Кина све више окреће копненим рутама. Како Ролан (*Nadège Rolland*) наводи: „Велике и растуће количине нафте и природног гаса које су потребне за одржавање економског развоја данас пристижу са Блиског истока и Источне Африке, као и поморским путем кроз Југоисточну Азију, дуж рута које Кина нема капацитета да брани“.⁶⁰ Једна од алтернативних рута за снабдевање енергијом могао

and Road Initiative: Evidence from Bilateral Swap Agreements”, *Emerging Markets Finance & Trade*, Routledge, Taylor & Francis Group, LLC, Vol. 53, 2017, стр. 2848.

56) Robert D. Blackwill, Jennifer M. Harris, *War by Other Means: Geoeconomics and Statecraft*, нав. дело, стр. 90.

57) *Statistical Review of the World Energy: China*, British Petroleum, 2017, Internet, <https://www.bp.com/content/dam/bp/en/corporate/pdf/energy-economics/statistical-review-2017/bp-statistical-review-of-world-energy-2017-china-insights.pdf>, 14/08/2018; Од 2013. године Кина је већ била највећи нето увозник нафте и нафтних деривата мерено укупно) *China surpassed the United States as the world's largest crude oil importer in 2017*, Energy Information Administration, 2017, Internet, <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=34812> 14/08/2018.

58) *Statistical Review of the World Energy: China*, British Petroleum, 2017, Internet, <https://www.bp.com/content/dam/bp/en/corporate/pdf/energy-economics/statistical-review-2017/bp-statistical-review-of-world-energy-2017-china-insights.pdf>, 14/08/2018.

59) Nadège Rolland, “China’s Belt and Road Initiative: Underwhelming or Game-Changer?”, *The Washington Quarterly*, Spring 2017, стр. 133.

60) Исто.

би бити коридор Кина-Пакистан с обзиром да повезује пакистанску луку Гвадар која има излаз на Персијски залив са кинеском провинцијом Синђанг.⁶¹ На тај начин би се избегао транзит кроз Малајски пролаз, што би повећало енергетску безбедност Кине. У периоду од 2015. до 2030. године Кина ће инвестирати 46 милијарди долара у развој овог економског коридора, а већина средстава ће бити уложена управо у енергетски сектор.⁶² Међутим, ни ова опција није ослобођена ризика, с обзиром да један део коридора пролази кроз Кашмир, што може отворити политички сукоб са Индијом.⁶³ Такође, постоји и проблем кинеске аутономне области Синђанг, коју Кина покушава да пацификује економском интеграцијом у оквиру Појаса и пута. Дакле, једна од највећих претњи у вези са спровођењем овакве енергетске политике односи се на територијалне спорове и политичке сукобе који би могли бити подстакнути у државама у које Кина инвестира. Поред тога, приликом изградње енергетске инфраструктуре, Кина ће морати да размотри питања заштите животне средине и еколошке безбедности, што ће повећати њене трошкове.

Друга могућа рута за снабдевање енергијом јесте копнена рута кроз Централну Азију. Према Митровић, прва област у којој ће доћи до имплементације иницијативе Појас и пут је Централна Азија која економски заостаје у односу на Јужну и Источну, али је богата природним ресурсима и погодна за пројекте изградње енергетске и транспортне инфраструктуре.⁶⁴ У ту сврху до сад је уложено преко 27 милијарди долара са циљем изградње нафтовода, гасовода, пруга и стварања специјалних економских зона.⁶⁵ Највећа корист за Кину од оваквог улагања се односи на остварење енергетске безбедности на основу природних ресурса којима располажу државе овог региона. Кина већ има стратешка партнерства са свим државама Централне Азије и кроз ове државе ће проћи два економска коридора Појаса и пута – Кина-Централна Азија-Западна Азија и Евроазијски копнени мост.⁶⁶ Међутим, Централна Азија

61) Peter Cai, *Understanding China's Belt and Road Initiative*, Lowy Institute for International Politics, 2017, стр. 6.

62) Richard Ghiasy, Jiayi Zhou, *The Silk Road Economic Belt: Considering security implications and EU-China cooperation prospects*, нав. дело, стр. 31.

63) Rezaul H. Laskar, *CPEC route through Kashmir could create tension with India: UN report*, Hindustan Times, 2017, Internet, <https://www.hindustantimes.com/world-news/cpec-route-through-kashmir-could-create-tension-with-india-un-report/story-05fDgjtFmATT6K13ZJfN.html> 19/08/2018.

64) Dragana Mitrovic, "China's Belt and Road Initiative: Connecting and Transforming Initiative", нав. дело, стр 20.

65) Richard Ghiasy, Jiayi Zhou, *The Silk Road Economic Belt: Considering security implications and EU-China cooperation prospects*, нав. дело, стр. 20.

66) Исто. Економски коридор Кина-Централна Азија-Западна Азија би требало да прође

је традиционално руска интересна сфера, тако да се отвара питање како ће Русија реаговати на кинеску иницијативу у овом региону, поготово зато што је Русија иницијално сопствени пројекат – Евроазијску економску унију. Митровић сматра да ће растућа кинеска моћ у овом региону „забринути“ Москву с обзиром на безбедносне, економске и геополитичке интересе које има у Централној Азији.⁶⁷ Кинеско присуство у Централној Азији могло би да умањи руски утицај и доминацију. Ипак, досадашњи руски одговор ишао је у правцу повезивања два пројекта (ЕЕУ и Појаса и пута) као комплементарна, што Гјаси и Жоу сматрају политичким одобравањем ширења кинеског присуства у Централној Азији.⁶⁸ С друге стране, Цуи и сарадници наводе да је Русија отворена за партнерство са Кином услед санкција поводом Украјинске кризе,⁶⁹ тако да се поставља питање да ли ће партнерство опстати у случају промене европске политике према Русији.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Иницијатива Појас и пут представља један од највећих пројеката који су икада планирани, по броју земаља учесница, уложеном капиталу и самој природи инвестиција. Она такође представља веома амбициозан пројекат у односу на циљеве које би требало постићи. Појас и пут је покренут као алтернативни пут развоја Народне Републике Кине, у контексту све мањег раста и као кинески одговор на све већу глобализацију. Међутим, његова функција није искључиво економска, већ би Појас и пут требало да послужи и геополитичким циљевима Кине. Пре свега, Кина користи трговинске споразуме и инвестиције како би створила или ојачала односе међузависности у региону у поретку који би био сино-центричан. Она такође води финансијску и монетарну политику која има за циљ стварање алтернативног финансијског система у односу на постојећи. У том смислу, Кина развија финансијске институције које конкуришу ММФ-у и групацији Светске банке у којима доминантну улогу имају САД. Коначно, Појас и пут ће послужити Кини као начин за смањење енергетске зависности. Инвестирање у еко-

кроз Казахстан, Киргистан, Таџикистан, Узбекистан и Туркменистан, док Евроазијски копнени мост пролази кроз једну централноазијску државу – Казахстан.

67) Dragana Mitrovic, “China’s Belt and Road Initiative: Connecting and Transforming Initiative”, нав. дело, стр 28.

68) Richard Ghiasy, Jiayi Zhou, *The Silk Road Economic Belt: Considering security implications and EU-China cooperation prospects*, нав. дело, стр. 20.

69) Sit Tsui, Erebos Wong, Lau Kin Chi, Wen Tiejun, “One Belt, One Road: China’s Strategy for a New Global Financial Order”, нав. дело, стр. 37.

номски коридор Кина-Пакистан као и у Централну Азију требало би да омогући Кини да се снабдева енергентима копненим рутама и да на тај начин умањи значај Малајског пролаза који је под контролом САД. Уколико би Кини пошло од руке да спроведе у дело ову амбициозну замисао, несумњиво би дошло до јачања њене економске моћи, а то би јој даље олакшало и остварење националних интереса и циљева спољне политике.

Међутим, иако овај пројекат делује као идеално решење за постизање вишеструких циљева Народне Републике Кине, његова имплементација је оптерећена бројним проблемима. Трбало би напоменути да управо због великог обухвата иницијативе, још увек не постоји довољна прецизност и транспарентност. Постоји и озбиљан ризик да најављени инфраструктурни пројекти створе велике дугове за укључене државе и за саму Кину, што би с још више умањило економски раст. Такође, постоје велике безбедносне претње које произилазе из економске неразвијености и политичке нестабилности у земљама у региону, умањују могућност за спровођење најављених пројеката и отварају могућност за конфликт. Коначно, и сама Кина се сусреће са отежавајућим факторима попут различитог степена развоја региона, сецесионистичких тежњи и територијалних спорова. Уколико би дошло до застоја или прекида овог пројекта, Кина би сносила велике трошкове, што би неповољно деловало на Кинеску комунистичку партију, која своју власт у великој мери заснива на економском развоју. У том контексту још увек је тешко проценити да ли ће иницијатива Појас и пут заиста повећати економску моћ Кине и од ње направити регионалног хегмона или ће за њу створити још веће оптерећење и дуг.

ЛИТЕРАТУРА

- “*Belt and Road*” incorporated into CPC Constitution, Xinhua, 2017, Internet, http://www.xinhuanet.com/english/2017-10/24/c_136702025.htm, 15/08/2018.
- Belt and Road Initiative*, The World Bank, Internet, <https://www.worldbank.org/en/topic/regional-integration/brief/belt-and-road-initiative>, 14/08/2018.
- Blackwill Robert D., Harris Jennifer M., *War by Other Means: Geoeconomics and Statecraft*, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts London, England, 2016.
- Cai Peter, *Understanding China’s Belt and Road Initiative*, Lowy Institute for International Politics, 2017.
- Chi Lo, “China’s Silk Road Strategy”, *International Economy*, Fall 2015, стр. 54-71.

- China surpassed the United States as the world's largest crude oil importer in 2017*, Energy Information Administration, 2017, Internet, <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=34812> 14/08/2018.
- China's Economic Outlook in Six Charts*, International Monetary Fund, 2018, Internet, <https://www.imf.org/en/News/Articles/2018/07/25/na072618-chinas-economic-outlook-in-six-charts>, 28/08/2018.
- China's GDP per capita 1960–2018*, Trading Economics, Internet, <https://tradingeconomics.com/china/gdp-per-capita>, 14/08/2018.
- David Tweed, *China's New Silk Road*, Bloomberg Quick Take, 2018, Internet, <https://www.bloomberg.com/quicktake/china-s-silk-road>, 01/09/2018.
- GDP growth (annual %)*, The World Bank, 2018, Internet, <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=CN>, 18/08/2018.
- Ghiasy Richard, Zhou Jiayi, *The Silk Road Economic Belt: Considering security implications and EU-China cooperation prospects*, Friedrich Ebert Stiftung, Stockholm International Peace Research Institute, 2017.
- Gregori Pol, Stjuart Robert, *Globalna ekonomija i njeni ekonomski sistemi*, Ekonomski fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2015.
- Hallgren Henrik, Ghiasy Richard, "Security and Economy on The Belt and Road: Three Country Case Study", *SIPRI Insights on Peace and Security*, Stockholm International Peace Research Institute, No. 2017/4, December 2017, стр. 1-12.
- Laskar Rezaul H., *CPEC route through Kashmir could create tension with India: UN report*, Hindustan Times, 2017, Internet, <https://www.hindustantimes.com/world-news/cpec-route-through-kashmir-could-create-tension-with-india-un-report/story-05fdgjtFmATT6K13ZJffN.html> 19/08/2018.
- Members and Prospective Members of the Bank*, Asian Infrastructure Investment Bank, 2018, Internet, <https://www.aiib.org/en/about-aiib/governance/members-of-bank/index.html>, 23/08/2018.
- Mitrovic, Dragana, "China's Belt and Road Initiative: Connecting and Transforming Initiative", у зборнику: *The Belt and Road Initiative in the Global Arena: Chinese and European Perspectives* (прир. Yu Cheng, Lilei Song, Lihe Huang), Palgrave Macmillan, UK, 2017, стр. 17-34.
- New Asian Security Concept For New Progress in Security Cooperation*, Remarks at the Fourth Summit of the Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia by H.E. Xi Jinping, President of the People's Republic of China, Shanghai Expo Center, 21 May 2014, Internet, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1159951.shtml, 17/08/2018.
- Rolland Nadège, "China's Belt and Road Initiative: Underwhelming or Game-Changer?", *The Washington Quarterly*, Spring 2017, стр. 127-142.
- Sárvári Balázs, Szeidovitz Anna, "Political Economics of the New Silk Road", у зборнику: *The Belt and Road Initiative in the Global Arena: Chinese and European Perspectives* (прир. Yu Cheng, Lilei Song, Lihe Huang),

- Palgrave Macmillan, UK, 2017, стр. 117-140.
- Statistical Review of the World Energy: China*, British Petroleum, 2017, Internet, <https://www.bp.com/content/dam/bp/en/corporate/pdf/energy-economics/statistical-review-2017/bp-statistical-review-of-world-energy-2017-china-insights.pdf>, 14/08/2018.
- Stumbaum May-Britt U., Xuefeng Sun, “China”, у зборнику: *The Handbook of Global Security Policy* (прир. Mary Kaldor, Iavor Rangelov), Willey Blackwell, 2014, стр. 371-387.
- The Belt and Road Initiative*, Hong Kong Trade Development Commission, 2018, Internet, <http://china-trade-research.hktdc.com/business-news/article/The-Belt-and-Road-Initiative/The-Belt-and-Road-Initiative/obor/en/1/1X000000/1X0A36B7.htm>, 15/08/2018.
- The World Factbook*, Central Intelligence Agency, 2018, Internet, https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/print_ch.html, 15/08/2018.
- Tsui Sit, Wong Erebus, Kin Chi Lau, Tiejun Wen, “One Belt, One Road: China’s Strategy for a New Global Financial Order”, *Monthly Review*, vol. 68, Number 8, 2017, стр. 36-45.
- Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road*, National Development and Reform Commission, Ministry of Foreign Affairs, and Ministry of Commerce of the People’s Republic of China, 2015, Internet, http://en.ndrc.gov.cn/newsrelease/201503/t20150330_669367.html, 17/08/2018.
- Wang Yong, “Offensive for defensive: The Belt and Road Initiative and China’s new grand strategy”, *The Pacific Review*, Routledge, Taylor&Francis Group, Vol. 29, Number 3, 2016, стр. 455-463.
- Zhang Fan, Yu Miaojie, Yu Jiantuo, Jin Yang, “The Effect of RMB Internationalization on Belt and Road Initiative: Evidence from Bilateral Swap Agreements”, *Emerging Markets Finance & Trade*, Routledge, Taylor & Francis Group, LLC, Vol. 53, 2017, стр. 2845-2857.

Olga Pavkovic

THE SECURITY ASPECTS OF THE BELT AND ROAD INITIATIVE

Resume

The main purpose of this paper consists of presenting the Chinese Belt and Road Initiative through the lens of the geoeconomics theory. This theory suggests that rising powers primarily use economic instruments in order to protect their national interests and achieve geopolitical goals. The paper describes how The People’s Republic of China uses the Belt and Road Initiative to enhance its economic power and security through trade, investment, financial, monetary and energy policy. According to many authors, BRI was introduced in 2013 as a

response to combined economic and political factors. China is trying to establish a sino-centric order in Asia by making trade arrangements with less developed countries. Furthermore, new institutions such as Asian Infrastructure Investment Bank and The Silk Road Fund are being promoted as a new form of financial integration, and an alternative for US-dominated IMF and the World Bank. Since these institutions are founded by China, and this country holds most of the capital, it is expected that they would portray China's interests. Also, China's BRI is an attempt to internationalize renminbi and make a foreign reserve currency out of it. Finally, the Belt and Road Initiative will be used for reduction of Chinese energy dependence. Economic corridor China-Pakistan and Central Asia are alternative energy supply routes. However, all of these projects aren't as easy to achieve. First of all, China's trading partners and investment host countries are poor and underdeveloped, so there's a clear risk of creating a debt. Second of all, there are security threats in the form of violence, terrorism and organized crime, lack of institutional and human capital and corruption. Also, the initiative could invoke territorial disputes along the planned routes. Therefore, failure of BRI projects would bear great economic and political costs for China as the leading country of the initiative.

Keywords: *The Belt and Road Initiative, People's Republic of China, security, geoeconomics, trade, investment, energy policy*

* Овај рад је примљен 12. октобра 2018. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције, 22. октобра 2018. године.